

MANİK DEPRESYON VE YARATICILIK

Constance HOLDEN

Yaratıcılıkla akıl hastalığı arasındaki ilişkinin farkedilişinden bu yana oldukça uzun bir zaman geçmiştir. Bu konu, özellikle romantik çağlarda daha çok tartışıldığı halde, günümüzde modern bilim tarafından hakettiği ölçüde ele alınamamıştır. Bununla birlikte son yıllarda iki kutuplu hastalık ya da manik depresyon denilen ruhsal rahatsızlığın, yaratıcı sanatçılar arasında, alkollikliğin yanısıra en yaygın hastalık olduğunu kanıtlayan birkaç önemli araştırma yapılmıştır.

Modern teşhis yöntemleri kullanılarak yapılan bu çalışmaların ilki, 1973 yılında Iowa Üniversitesi'nden psikiyatrist Nancy Andreasen tarafından gerçekleştirilmiştir. 15 ünlü yazarla görüşen araştırmacı, elde ettiği sonuçları aynı cinsiyette, aynı yaş ve aynı eğitimi görmüş 15 kişiyle (kontrol grubu) karşılaştırmıştır. Yazarlardan onunun (% 67) etkili ruhsal rahatsızlık nedeniyle daha önce tedavi gördüğü ortaya çıkarken, kontrol grubunda bu oran % 13'te kalmıştır. Bu on kişiden ikisine *manik depresif* tanısı konulurken, geriye kalanların *mani* ya da *hipomani* gibi, ani ruhsal değişimler gösteren akıl hastalıklarına sahip olduğu görülmüştür. Grubtaki altı kişinin (% 40) alkolik olduğu anlaşılırken, kontrol grubundan yalnızca ikisinin alkolik olduğu görülmüştür.

Daha yeni bir çalışma, 1983 yılında, psikolog Kay Jamison tarafından Oxford Üniversitesi'nde yapılmıştır. Bu araştırmaya yaş ortalaması 53 olan ve % 87'sini erkeklerin oluşturduğu, 47 ünlü İngiliz sanatçı ve yazar katılmıştır. Araştırmaya konu olanların % 38'inin etkili ruhsal rahatsızlık nedeniyle daha önce tedavi gördüğü anlaşılmıştır. En sorunlu olanların yazarlar olduğu ve bunların arasında şair olanların listenin en başında yer aldığı çıkan sonuçlar arasındadır. Şairlerin yanısıra mani nedeniyle daha önce hastanede yatmış veya ilaçla tedavi gördüğü ortaya çıkmıştır. Oyun yazarlarının % 67'si, biyografi yazarlarının % 20'si, ressamın ise % 13'ünün ruhsal depresyon nedeniyle, daha önce psikoterapi düzeyinde tedavi gördüğü anlaşılmıştır.

Özellikle şairler ve roman yazarları olmak üzere 47 kişinin hemen hemen üçte biri ciddi ani ruhsal değişimler gösterirken, yalnızca biyografi yazarlarında (yaratıcılık ateşini en az taşıyanlar olsa gerek) ciddi ruhsal dalgalanmalar gözlenmemiştir.

Yaratıcılıkla depresyon arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yönelik diğer bir araştırma, Tennessee Üniversitesi'nden Hagop Akiskal tarafından yapılmıştır. Akiskal, mani depresif ve şizofren 750 hasta üzerinde, toplumun diğer kesimlerinden farklı bir yaratıcılık gösteren aratıpler olup olmadığını araştıran bir çalışma yürütmüştür. Bunun sonucunda, iki kutuplu rahatsızlığın şiddetli durumunda (bipolar I) yüksek düzeyde anti sosyal davranışlar saptanmıştır. Ancak, iki kutuplu olanın daha hafif tipinde (bipolar II ve cyclothymia) % 9 ile % 10 arasında yaratıcı sanatçı bulunmuştur.

Akiskal, yalnızca depresyondan yakınarlarda herhangi bir aşırı yaratıcılığa rastlamamıştır. Ona göre, depresyonlu sanatçıların birçoğu aynı zamanda, büyük bir olasılıkla ken-

dilerinin de farkında olabilecekleri yerleşmiş hipomanik rahatsızlıklarının bilincindedirler. Philadelphia'daki Thomas Jefferson Tıp Kolejinin, şair ve psikiyatrist Bahman Sholevar, "Benim tanıdığım sanatçıların çoğu en azından cyclothymic (mani'nin daha hafif şekli)dir" demektedir. Akiskal şu anda Paris'te, Salpetriere Hastanesi'nde bir grup yazar, ressam ve müzisyen üzerinde aynı konuda yeni bir araştırma yürütmektedir.

Eğer sanatçılar, akıl hastalıklarına daha fazla eğilimlilerse, o halde ruh hastaları daha mı çok yaratıcıdır? Konuyu bu yönden ele alan tek çağdaş araştırmacı Harvard Üniversitesi'nden Ruth Richards ve Kopenhag'daki Kommune Hastanesi'nden Inge Lunde birlikte gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmaya 17 manik depresif, 16 cyclothymes ve bu hastaların birinci dereceden akrabası olan 11 kişi olmak üzere toplam 44 Danimarkalı katılmıştır. Yaratıcılık (güzel sanatlar ve el sanatlarındaki beceri) deneklerde kontrol grubundan daha yüksek oranda; en yüksek olarak da, manik depressiflerin hasta olmayan akrabalarında saptanmıştır.

Richards, potansiyel çift kutuplu hastalığın ifadesi olan, hafif seyreden ruhsal dalgalanmalı kişiliklerde yaratıcılığın daha fazla olduğu sonucuna varmıştır. Richards, aynı zamanda, yaratıcı ile ruh hastası arasındaki "kavrama üslubundaki" benzerlikleri vurgulayarak "uç örnekler taşıdığına, aynı ilksel ve potansiyel patolojik modelleri gösterirler" demektedir.

Hipomaninin, konsantrasyonu ve üretkenliği alabildiğine arttıran bir yüksek enerji durumu olduğunun bilinmesine karşın, manik depresyona yatkınlığın yaratıcılığı neden arttırdığını açıklayan bir varsayım bugüne dek ortaya konmamıştır. Öte yandan, mani hastalığının tanımı, sanatçıların vecd hali ve diğer bazı mistik durumların tanımıyla da benzerlikler göstermektedir.

Ancak, Akiskal, manik depresyonun, üst sosyo-ekonomik gruplarda daha fazla görülen birkaç akıl hastalığından biri olduğu gerçeği ışığında, "çift kutupluluk yaratıcılıktan çok banyarıyla ilişkili olmalıdır" demektedir.

Science'den çeviren: F.Sancar OZANER



"Bunun sizinle ilgisi yok Mr.Symington; beni besleyen herkesi seveceğim."